

Empiezo a leer y
escribir en mi lengua.
Chinateco del Sureste
Medio Jujmii

Mølaa ri' ein kia'
rijmaa uo' jujmii kiaá.
Jo jie' læ uoo jie' læ
jësa ian ñi'

Mi nombre es: _____

Vivo en: _____

DIRECTORIO

Mtro. Aurelio Nuño Mayer
Secretario de Educación Pública

Lic. Héctor Mauricio López Velázquez
Director General del INEA

Créditos a la presente edición

Coordinación general
Celia del Socorro Solís Sánchez

Coordinación académica
Sara Elena Mendoza Ortega
Carmen Díaz González

Adaptación del prototipo
Sandra Bautista Martínez

Asesoría técnica pedagógica del prototipo
Rocío Flores Fernández

Colaboración
Rocío Susana Rojas Ramírez
Rocío del Carmen Cruz Pérez

Adaptación para la población hablante
en lengua indígena
Marcelina Paula Rosales Toledo

Revisión en lengua indígena
María Elena Ibáñez Bravo

Revisión técnica
Miguel Angel Recillas González

Apoyo técnico
María de Jesús Chávez Hernández
Misael Martínez Cruz

Revisión técnica
Maribel Eloisa Hidalgo Morales

Coordinación gráfica y cuidado de la edición
Greta Sánchez Muñoz
Adriana Barraza Hernández

Seguimiento editorial
María del Carmen Cano Aguilar

Revisión editorial
Ruth González Balbanera
Laura Sainz Olivares
Hugo Fernández Alonso

Diseño
Ricardo Figueroa Cisneros

Diagramación
Adriana Peña Cervantes
Margarita Pizarro Ortega
Norma García Manzano
Ricardo Pérez Rovira

Ilustración de portada
Cristina Niizawa Ishihara

Ilustración de interiores
Juan Jesús Sánchez Muñoz
Ricardo Pérez Rovira
Noemí Medina Rodríguez
Vanessa Hernández Gusmão
Instituto lingüístico de Verano A.C.
Arte para la alfabetización en México

Fotografía
Pedro Hiriart y Valencia

Este material tiene como antecedente los contenidos en los materiales producidos por el Instituto Lingüístico de Verano (ILV), Taller *Combinación de métodos de lectoescritura* (COMELE) segunda edición 2006, cuyos créditos son: Juanita Lind de Watters, Jan Johnson, Julie Nelson de Hernández y el Departamento de Español, ILV México, quienes fueron los encargados de la adaptación y traducción del español del Modelo Económico Multi-estratégico (Multi-Strategy Economy Model).

Empiezo a leer y escribir en mi lengua. Chinanteco del Sureste Medio. MIBES 1. Libro de lecturas. D. R. 1997 ©Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. Francisco Márquez 160, Col. Condesa, Ciudad de México, C.P. 06140. 2ª edición 2016.

Esta obra es propiedad intelectual de sus autores y los derechos de publicación han sido legalmente transferidos al INEA. Prohibida su reproducción parcial o total por cualquier medio, sin autorización escrita de su legítimo titular de derechos. Algunas veces no fue posible encontrar la propiedad de los derechos de algunos textos aquí reproducidos. La intención nunca ha sido la de dañar el patrimonio de persona u organización alguna, simplemente el de ayudar a personas sin educación básica y sin fines de lucro. Si usted conoce la fuente de alguna referencia sin crédito, agradeceremos establecer contacto con nosotros para otorgar el crédito correspondiente.

ISBN *Modelo de Educación para la Vida y el Trabajo*. Obra completa: 970-23-0274-9

ISBN *MEVyT Indígena Bilingüe con Español como Segunda Lengua*: 970-23-0500-4

ISBN *Empiezo a leer y escribir en mi lengua*. Chinanteco del Sureste Medio. MIBES 1. Libro de lecturas: En trámite

Impreso en México

Jënatöö ləji ələ ji la

'Uo í jaa ji

Lələ lə' ji la	5
1. Jë sa ləə köö köneə juú. Kii	6
2. Tüü' köneə juú. Aá	7
3. 'Nə köneə juú. Kii	8
4. Kiö' köneə juú. 'Aə	9
5. 'Ñie köneə juú. Lí.....	10
6. Jñøø köneə juú. Jəə	11
7. Giee köneə juú. 'Luu.....	12
8. Jñe köneə juú. 'Naa.....	13
9. Ñø köneə juú. Mii'	14
10. Gie köneə juú. 'Moo'.....	15
11. Gie kië köneə juú. Mixəə'	16
12. Gie tə' köneə juú. Məjö'	17
13. Gie 'ni köneə juú. Dsoo.....	18
14. Gie kiö' köneə juú. Jmoo	19
15. Gie 'ñie köneə juú. Fi.....	21
16. Gie jñøø köneə juú. Dxəə	22
17. Gie gieé köneə juú. Iee'	23

18. Gie jñe köneə juú. Dsajøø	24
19. Gie ñø köneə juú. See'	25
20. Gieé köneə juú. Miguoo'	26
21. Gieé dse köö köneə juú. 'Læø	27
22. Gieé dse tüü' köneə juú. Midein	28
23. Gieé dse 'nø köneə juú. 'Ñiø	29
24. Gieé dse kiø' köneə juú. Ñi'jmi'sää ..	30
25. Gieé 'ñie köneə juú. 'Ngo.....	31
26. Gieé dse jnøø köneə juú. Baa	32
27. Gieé dse giee köneə juú. Xiipii	33
28. Gieé dse jñe köneə juú. Töö'	34
29. Gieé dse ñø köneə juú. Yetəə	35
30. Gie giee' köneə juú. Jle.....	36
31. Gie giee' dse köö köneə juú. Jnii	37
32. Gie giee' dse tüü' köneə juú. Miüü ...	38
33. Gie giee' dse 'nø köneə juú. Ö' wïï ...	39
34. Gie giee' dse kiø' köneə juú. Mirgo ..	40
35. Gie giee' dse 'ñie köneə juú. Jëë.....	41
36. Gie giee' dse jñøø köneə juú. Uo í Kiø'	42

Lələ lə' ji la

Ji əri'ein la kuqa na'nø dsa xii o dsa bein i o'nu fi salitəinu ri'ein ərijmæə uo', ə o'nu jəsalæə köö *Məlaa ri'ein kia' rijmaa 'uo jujmii kiaá. Jo jie' lə uoo jie' lə jəsa ian ñi'.*

Ji əri'ein, kalə əliina əkuirikəənu ri'ein xan. *Əkuixi'ku'i'nu* kia' jəin tun aa rimətəinu. Nalə 'uojujmii əlon lə mikaləxənu: jujmii kiee' dsa Mo'kuöö.

Jəə ji la naku'u nangaa kə kaneə juú, ləkua, əfə' ləneə rijmaá tə a köö, jəfə' lələin tə ə'jan o tə'ə'noo. Kia' jəfə' ədxø o əjie' dxø i ə'fa' fə'lə, ərite 'nə ri'ein tə'ə' köö jmií jə guaa jengen migii kianu, əjöwa ənatöö la. Xii'nəá 'nø əri'ein kilə köneə juú la ki ritənu ñoo ki ii.

Əta gaa, kiee' oo' kiee' dsa bein ənaneə ñikuii', se'nø ə biidxø ki xə xi'i kianu ərimətəinu.

Se kii

Ləkää ləsatə kion see' bii xan kii, kii xii
ləjan se'ain, ixan ñø' 'uo natə ñø' 'uo
miriwaalə sauqa jösarixə mikøe sää sətëë
ləkää yø'mo əkie' ajie' ma wqa sakiää
sajun.

Ləkua ədxii iee yee natä yø'mo, ajie' á yeé
ləkua sa'loo jmií'.

Ta'xii dsoo bii 'ləin rikan kii əjö jmoo köö
'no'mo nadxí 'noo xə əkan kia', təkoota',
kadxaa dsa kun kii nalə üü.

Ta'dsajəə fə' ajie' dxø ə ta'xii mi
rikan kii ki' bii ri'o'
xiyoö kian
mirixan kie'.

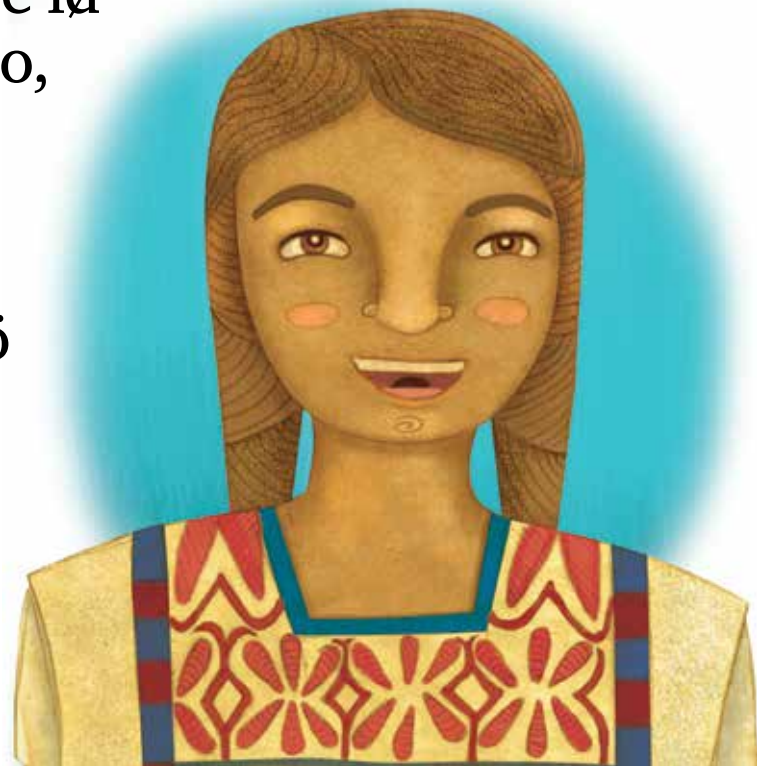

Ləneə riuü aá

Jməə nadxi 'nə maa ləneə riáa ii'aá kixina
ajié məkin rijməə kuu jan ajie' dxø təkuenta
rikun ləji əgii o ədxii
ki sayqa jan.

Ə kie' lə 'nə riuü aá 'nə təə ləköö jmii miri
dxə kən 'i. 'Nə sepiyo, tə sajñi jö'ta kia' jmii.

1. Ein kapii tə sajñi jöta sepiyo kianu jməə
nase'.
2. Uü jan lədxə ñin kun jan kiee jie' lə yøø
kia' jie' lə uən.
3. Əkie' lə uü jan jie'lə
jun, kia jan xətoo,
uü dxø.
4. Uü sen kiee köö
ləə kamii.
5. Uə jmii ləuü tējö
tə'naa nu.

Dsa jaa lø juú kiese' kii

Fuii Mo'kuöö ta' dsa ko' kii lamijaa jmií ø jmæta'.

Kia' óo. ta dsa jaa fæ' ø milø waa ko' ta kii kia'óo mæø.

Fuii Mo'kuöö axæ kii, øjö dsa i'neø. Kakie' 'moö jönatæ miriti 'neø lækua læ dsoo o' xæ jësa jæø.

Dsa jaa fæ ajie' dxø tækuenta rikoona kii, 'næ na øø íí, ajie' dxø ø rixøna ki nalø juu dsóo ørijæana øjö fæ' yä' ørifina kia' boo' læñixi jö læ ajie' xæ rijëëna.

'Aə

Lə mijəə jmi̯ mite̯ 'neela 'nëna lələ tēi'
kiana tə'na dsata' kian lə köö ii ta əkie'
lə wa yəri salin, ləjəin dsa fui̯ yä' rijmoo
ta ləneə təə' fi, rijmə ləə ta pii jö ritəin ta
bəə. Ləkua ta kie' guoo ləkua əə kia' ləjəin
ki dsa kian.

Xina təkuenta ri'iee ta dsa fui̯ min' əjie'
xə' ta salin mijməə əjie' ribəin dxø ki axə
ujməə i'kiee, əjie' ñi' əjie'.

Ləkua' mite̯ riguan 'əə əjie' lə
ə əjie' nəna ë' mite̯ rijməə əə
xina sali ləneə ø'fi salin ta.

Əjö wa əfan bii ki dxø
ərijmoo ta ñifui̯ ləneə təfi,
ki lə ø'fi saləbein wa saləñoö
xi'í kiee' isalə ñi ə fi'kie' lə
koota'.

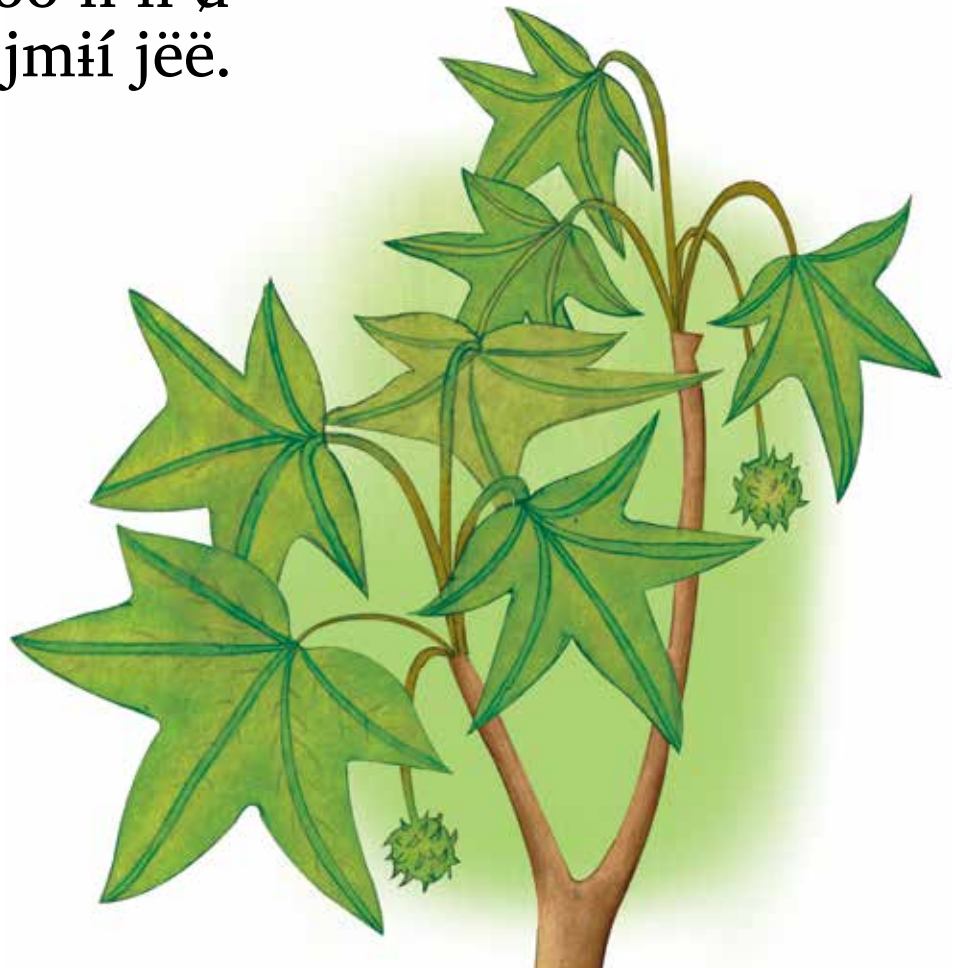

Məə Lí

Xəə 'mo lə' saləxə ləkää kuöö mo',
saləbəə ta' xii, xə ñoo guoo, məá koota ëë
lí, xii li 'mo lə, məə xə' 'ñie tēē, sai̯i mimi̯i
ə tōō natə ë raa ləxi, ë' yøø mirikiöö

Miroo wa məá əjö koota, lə raa natə ë'
raa, sagan ë' yiøø, neə o yøø, lə sakiöö.

Bii gaa kii məəlí 'mo lə jē
dsa i ko', xə ñoo ii lí ə
koota tē jmilə jmií jēē.

Óo kie jē sajəə

Ləji ə 'nə.

Tøø too, tøø kii, məjöö, jəə, məə liməə
məjó.

Ləneə rijmaa:

1. Jaan' tøø too ku'i kia' tøø kii, pin
jan jəə kia' mə joo.
2. Ku'i dxø, ii jē najö ku'i ii mə'ə jö.
Tədse ləə kia' məə liməə,
'ñiøø kia 'mo'.
3. 'Nə jmií yä' naləə jörijeë
xi'na kuu kiee' rijmaá
dxii məə jó rijaa
sun jmií kalə ri'uan.

'Luu

Dsa Mo'kuöö jmoota jenuu jñi mikuii,
mijñøø ləji kiee ii mijü əsaləxə lələ uo'.

Bii xan dsa isajë lətə jmoota ükie' əsajëë
midsakiø, 'luu wa əina, əjö bii fa'na
jenuu, ki bii san 'luu, ta'dsa iraa wa'nee
sa'laa ta' i əjie' rəa sajun. Kadxə tə' ləkua
ngi jan dsa jməəta' kuo 'luu kie' sajun
əjie' wəa sakiää ki əjie' sañi' ta xan.

Ləkua əngi fuə dsa jmoo köfo' kie' uu'
kianta sadxanta, məkinta, 'ñiøøta jesali
jolə əjie' risalin ritö
dsée 'luu ləkää jmi
ngu kiee' se'ta jan
dsa i kəə riyø', yøø
kia' oó uo ləji dsée
'luu jö ri'ləa dsa,
kadxə sajun xan jmií,
ləne wələ jenuu.

Ta' 'naa

Ta' 'naa Təə i guan dsa 'nee ajie' á dxøn rikiöna, dxøn ki 'naa ixan kiana.

Ta' 'naa təə kuota 'óo ə kuiləbein kalədxí ki 'nə ri'neeta, ajie' kuo'ta juú rigüe uoo ki' yä' əə uoo'jmii wa, əjö ajie' saləbein ləneə yä'

Bii 'loon ta'naa təə bii jlo ju nalein lə wa 'nee ta ajie' waa ritəəna dsoo xina bii kiəna tən 'naa.

Əjö bii ki dxø rijmə kəna miina 'naa kixə ki ləkəa jətə jenəna.

Jmoo ta' mii'

Xə' mii' kie' mikuii'i, mii' taja' kia' mii' wii' xaa, laji mii' nale' kia' wii' axa lakää kuöö mo', nata' ë' neə, raa, o ë' yөө tə jmineə wii' i.

Mii' kiese' mikuii'i kota' la einta' kuii tööta' mikuii'i ə uüta'.

Mii' taja' koota' atööta' 'i mirikiëë, mii' wii' xaa' kota' tööta' laə aka kië'ta lakua kuii.

'Moo' nasuü

Ləji a'na 'moo'
nalədxø:

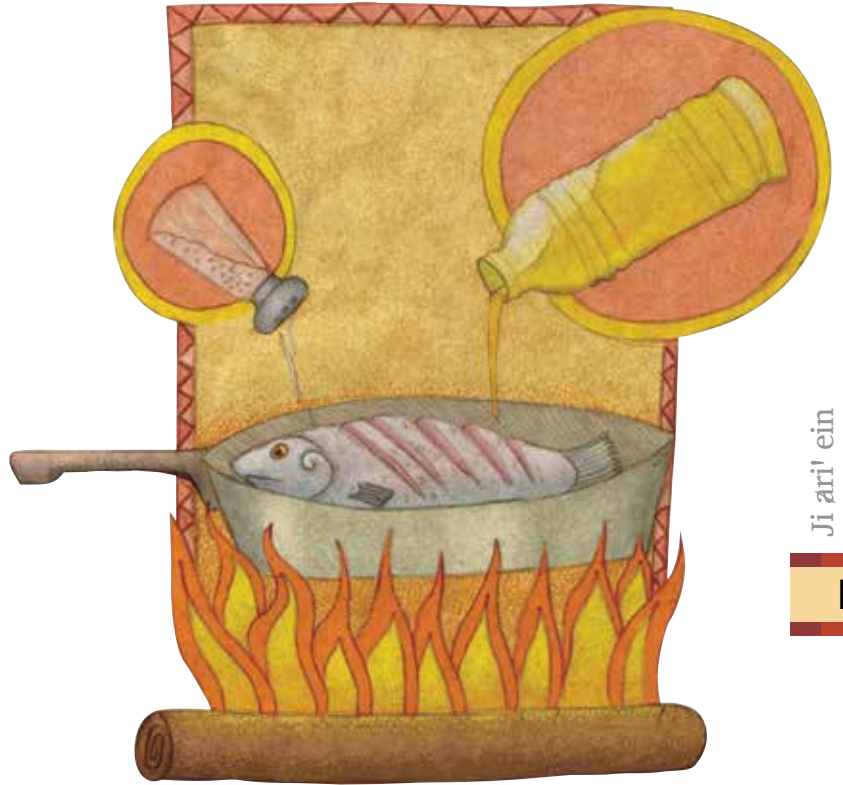
Noo

Kap̄ii fiñi

Tøø mijñøø

Ləneə rijmaá:

1. 'Tø'ø kaf̄i ngu
kie 'moo' jö xə
jë ri ye' fiñi.
2. Tədse ji
miñitá, təə ñoo noo tu'dso' miñitá.
3. Tëe fiñi ë' noo, jö rili' ñii 'moo' m̄irisuü.
4. Tä 'moo' ë' noo najö jëë kamii kia'
guoo m̄iri yöö. 'moo' 'nə rifə ə m̄ilə
kiöö, dxin tə jia' 'moo'.
5. Tä wīi tëe kap̄ii tøø mijñøø nasuü, ki'.

Koota mixəə'

Fuii Mo'kuöö la mijəə
ləsatə mifə kiee' fuii,
koo mixəə' ta' dsoo,
'nee ta' dsoo wa koo
ajie' jó rikoo ta'mii',
lanə læ 'i kiee ta' dsa.
Ajö' ta' mii' dsa əfo'
kalə 'neə rikoo mixəə'.

Ki jie' walə xi'í kieta, kilə jisun teə axə
mifə koo jman læ dsoo, kia' taxii dsoo,
ajie' koo taxii mii', ta' mii' dsa əfo' kasen
əriməteinta xiimii' ərikoo mixəə' mi jējñi
tüü' mii nadse kiö' ki raa wa yä' rikəəta
kadsaa waxə.

Kie' ta, əjö see' jë satə kion, kaləxə ə koo
ta'xii mii' jmii gie gieé see' jë satə kion, ləka
tə mifə kiee xii pii. Nanə koo mixəə' xii dsoo,
xii mii', ta' dsoo kia' ta' mii', ləkua' satə
mifə.

Mǝjǝ'

Lǝjǝin dsa jmii ǝǝ mǝjǝ', xǝ ñoo ii mǝjǝ',
dxǝki lǝki lǝji ii ǝnatǝ' miñii sa'naa tǝ ii
rikina.

Ǭjǝ bii dxǝ mǝjǝ' ki ajie' satǝna dsoo,
ǝrikina lǝji ǝxǝ jǝnǝna.

Ajie' satǝǝna dsoo ǝbii bein jmǝin dsa
lǝkua' lǝkǝǝ fuii bǝǝ ki ajie' á kina mo noo.

Ǭjǝ fan bii ki dxǝ rikina
mǝjǝ' kia' lǝji
mǝǝjǝ' o lǝji ii
ǝsaxǝ kiana ajie'
á 'neǝ kuu jǝ.

Dsoo

Dsoo xii köö mi'ñiø pii əjmoota' jəkuui jē
'məta kuui, nalə jīee' xə' kiø' dse nalə kia'
məá kuui, uo'o 'moxə kia' dxáə, jēna koó
'moxə nataə jō'mo nalə köö guoo nano'
jētööta kuui. Ni dse jēnadsen kia' 'moxə
töta kö fi'i ñi lə əjie' risoo sejo' i kuu kuui.

Məlaa ri'ein kia' rijmaa uo' jujmii kiaá.
Jo jie' lə uoə jie' lə jēsa ian ñi'

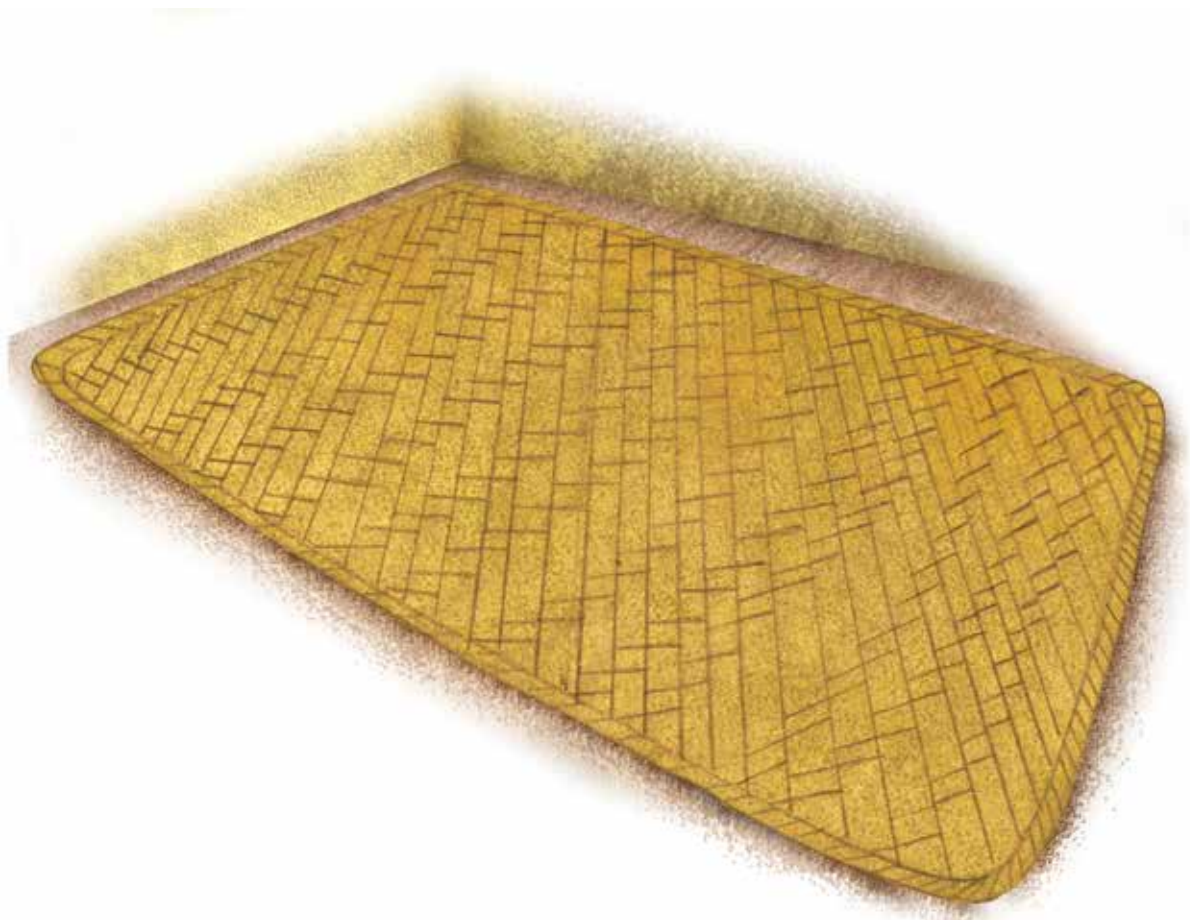

Ləji ə'nə ərijməəna jmoo pii.

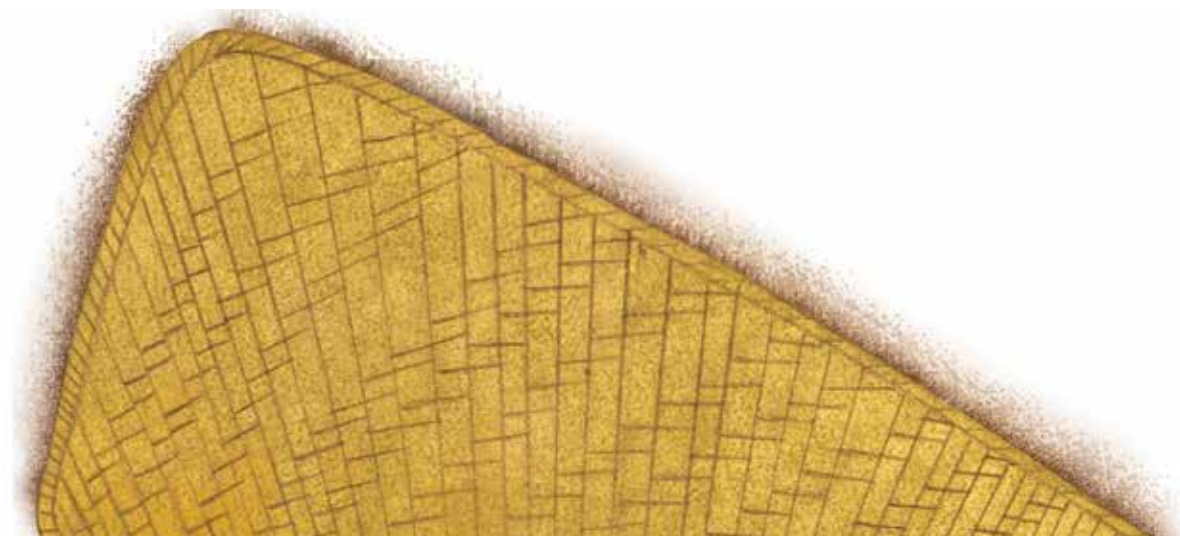
Gie' 'məá nakää.

Ləneə rijmaá:

1. Fin ləji gie' məá, kılə köö ribəin 'nə fii ritə tüü' ləgie' nadse' tüü' 'nee.
2. Jun tü' dso' jñe fii 'məá dxə ləñi'xí əə ñi'.
3. Xə'ə fii 'm məá jə saləə köö, 'ne, kiö' kia' jñe təə fii im məá ləjie'.

4. Xø'ø fii 'máá jësalæa köö, tüü', giee kiä jñe tøø fi 'm máá.
5. Xø'ø fii 'máá jësatæ tüü' 'nø , jñøø kia' giee tëë jie' 'máá.
6. Xø'ø fii 'máá jësatæ köö, tüü', 'ñie, kiä jñøø tëë jle' 'máá.
7. Xø'ø fii 'máá jësatæ 'nø ,kiø' giee kiä jñe tëë jie' 'máá.
8. Xø'ø fii 'máá jësatæ tüü', 'ñe, jñøø kia' giee tëë jie' 'máá.
9. Xø'ø fii 'máá jësatæ köö, tüü', 'ñie kia' jñøø tëë jie' 'máá.
10. A kie' la jmáá jieé joo, jmáá læneæ mifan jësatæ tüü' kalæ rite ñø.
11. Mi á'í la tëë kè 'nø kalæ ridxæ læji fii 'máá.
12. Akie' 'ñii fii 'máá æmikøa jun jie la ñø kuili xøø jmoo kianu.

Ləkate' fi bæə fuii Mo'kuöö

Mijəə jmii fuii Mo'kuöö axə' fi bæə, ta'dsa
ngi fi tii əsatəin jie' fuii, ləkua əngi ta'
fuii noo ə xii Makuu, sabəinta tin ləkää
oora kiö' sangən ta' fuii mato' kia' wiuii jö
satəinta ləkää Makuu oora ə jñøø ləsa'ləə
köö jmií sakəata əlo'tə ləə jə'neə ləsa'ləə
jö sadxanta jə satə 'nə jmií fuii Mo'kuöö.

Ajö ta'dsa bii jəindse ki
mijəñi tüü' mii nadse
jñøø katə fi bæə yaa
Mo'kuöö, dsa ajie' ma
ngi fi tēə ajie ma'sa əə ta
əngita 'moö. Kafui dxə
kafuisan ko ə xə' fi bæə
kisatə 'mosalə natə ñoo ii
ləə i ləne saləñoo ki ləji
tə'løø ləkää fuii ləka tə'
kiə'na ləji əsa'nee, satə
sagəe ləneə 'nii ə kina
ki'saguan xí'i kiana.

Dsa jii dxəə

Dxəwa ə jii ta' dxəə ki'nə rixə ərikina, ki'nə ru'rixə xi'i ə rijñi xə'mo ləkää jë a'maxə ki miyaa guoo uo'.

'Nə rijnan xə'mo jö' ridxə ko' guoo 'uojö xəkíee lənə jmiə ə'nəkie' ləjəin inajëë'.

Xə'mo kuo dxi, jməə dxə dxi' 'lөө ə xə ləkää fuii bəə, əkie' lə bii uən dxií iee ki mi dso' xə'mo.

Ə jö wa 'nə xí'i ə yana rijñina xə'mo ləkää jë a maxə ləjoli əjie' ma riyaa bii guoo uo'.

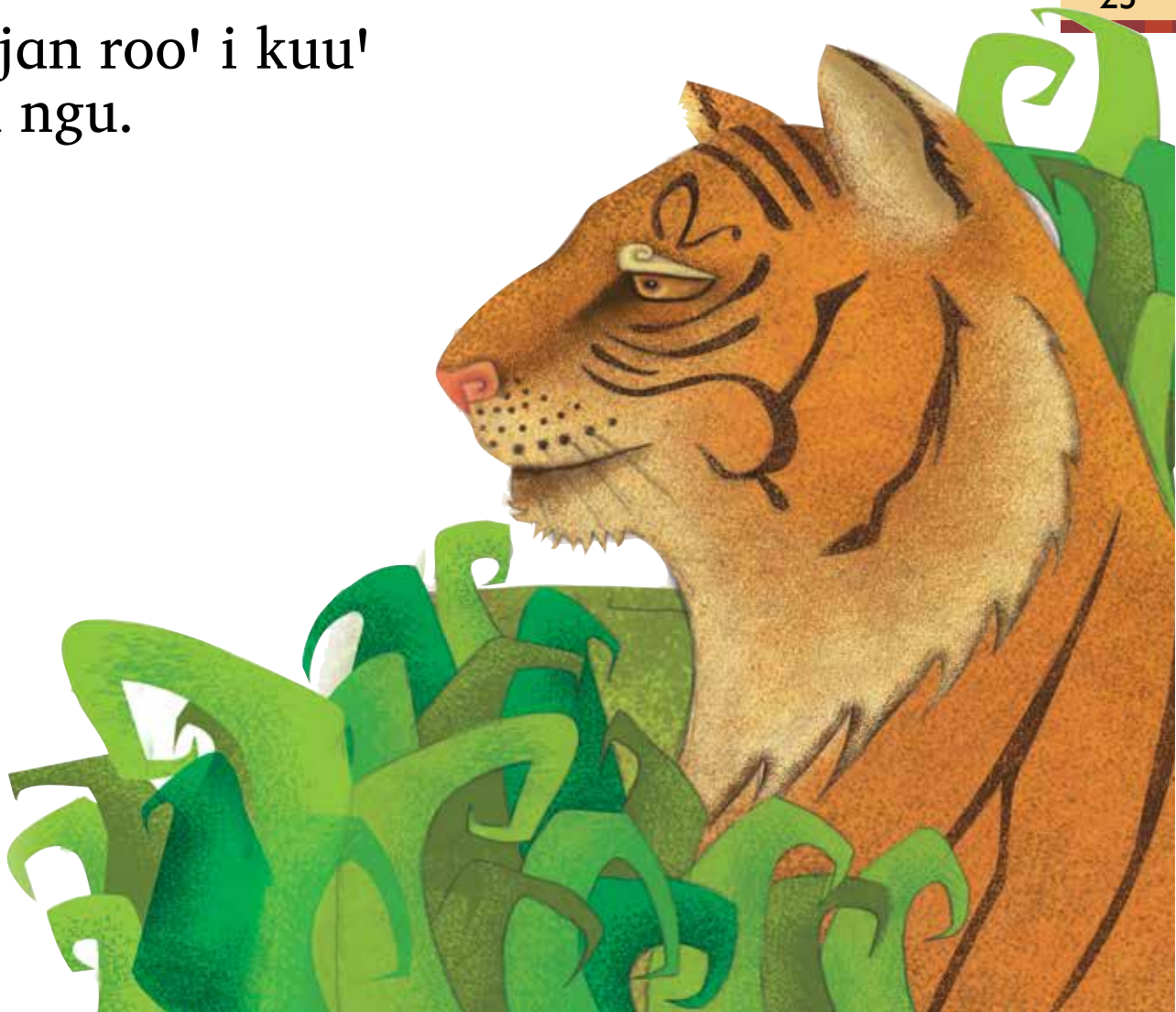

Iee'

Iee' xə kiø' tɛɛ küü, jñiø jó' læga jmiì ngu
kie', xə jö ə kœœ kia' looguo', miñi, natə
ë' yøø kia' ë' læ.

Jaán lækää kuöömo' ngi 'ñii kakian se roo'
pii kuun; lækua kakian roo' bein kajan
ta'ü kuun kia'.

Ləin jan roo' i kuu'
jman ngu.

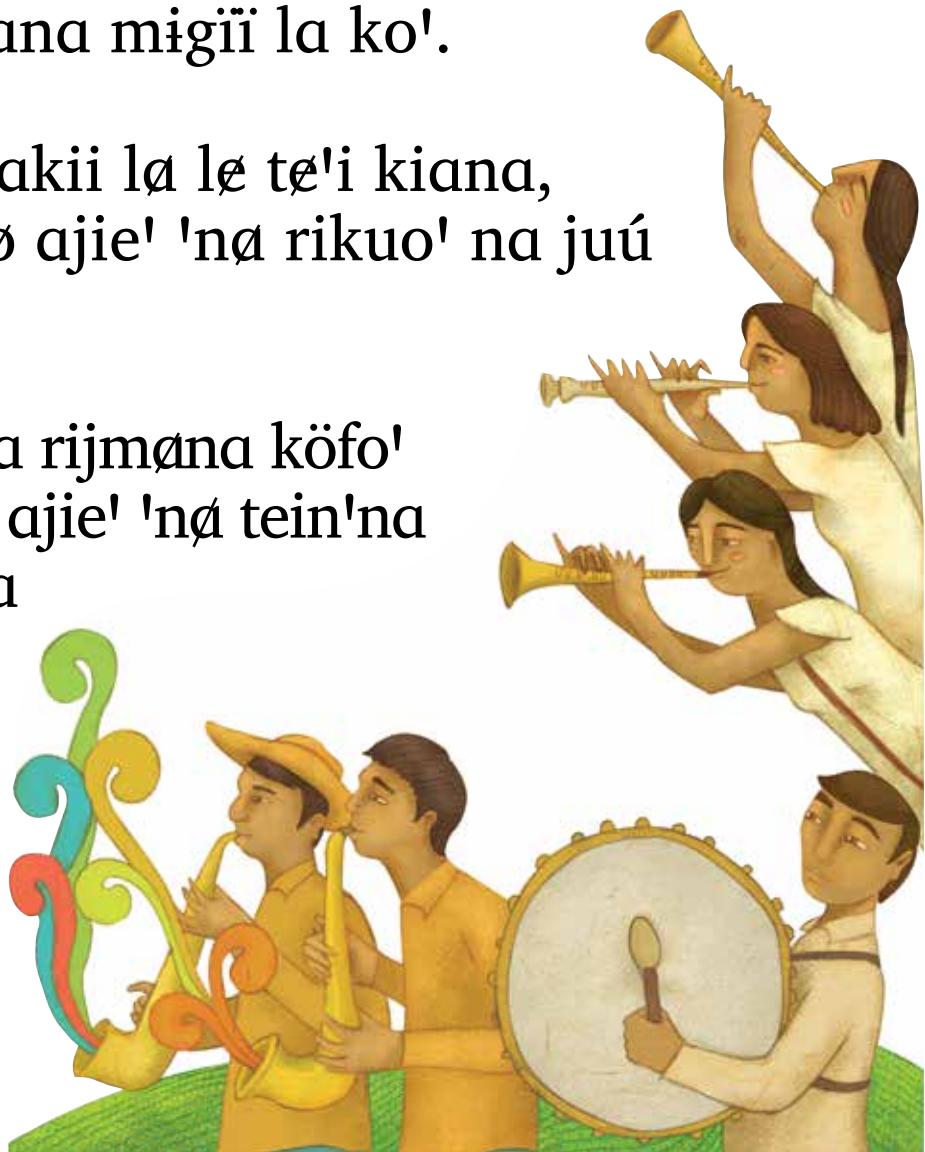
Dsajøø

Ñødxæə' Mo'kuöö xan kötən dsajøø pii i
jøø læsatə mifə o' tē á, kö 'nəna rijməəna,
əjö 'nə rijaana læneə risalin kiee rijmə
kina taxii dsajøø læ əjie' riuqa.

Ləkää fuii kiana 'nə dsajøø læjisun migiee
mifə fo'kie'nø xan irijun dsa jøø wa'nə,
əkie' lawa læ'neana migii la ko'.

'Nə rijməəna gaakii læ læ tē'i kiana,
təna əxan dsajøø əjie' 'nə rikuo' na juú
əkuitə' kui gøe'.

Əjö læjəin na yāna rijməna köfo'
kie' ta' dsajøø pii əjie' 'nə tein'na
ki' ədxø ñi fuii wa
ə xan alə xan jia'
ko' əkie' xiyoö
kian wana.

See'

Dsa jaa lø fa laji jmií jëe adxø rili'te ø' ii ta jenuu, o a jëe dxø rijñina xø'mo, o ø jëe dxø rikiona 'mo rili 'ñiø, te jaa see'.

Bii ñoo ø kuu dsa jaa, lakua rikiona 'mo 'ñiø te ø jëe 'naana le lanø rikuu jo' ri'aa riyaa økie' lawa sali asakiena maa arili 'ñiø lelänø aa jo'.

Bii gaa kii juú ø ñi' dsa jaa ki jmií nanø ajie'ma gaa jëe xii øki saløbein.

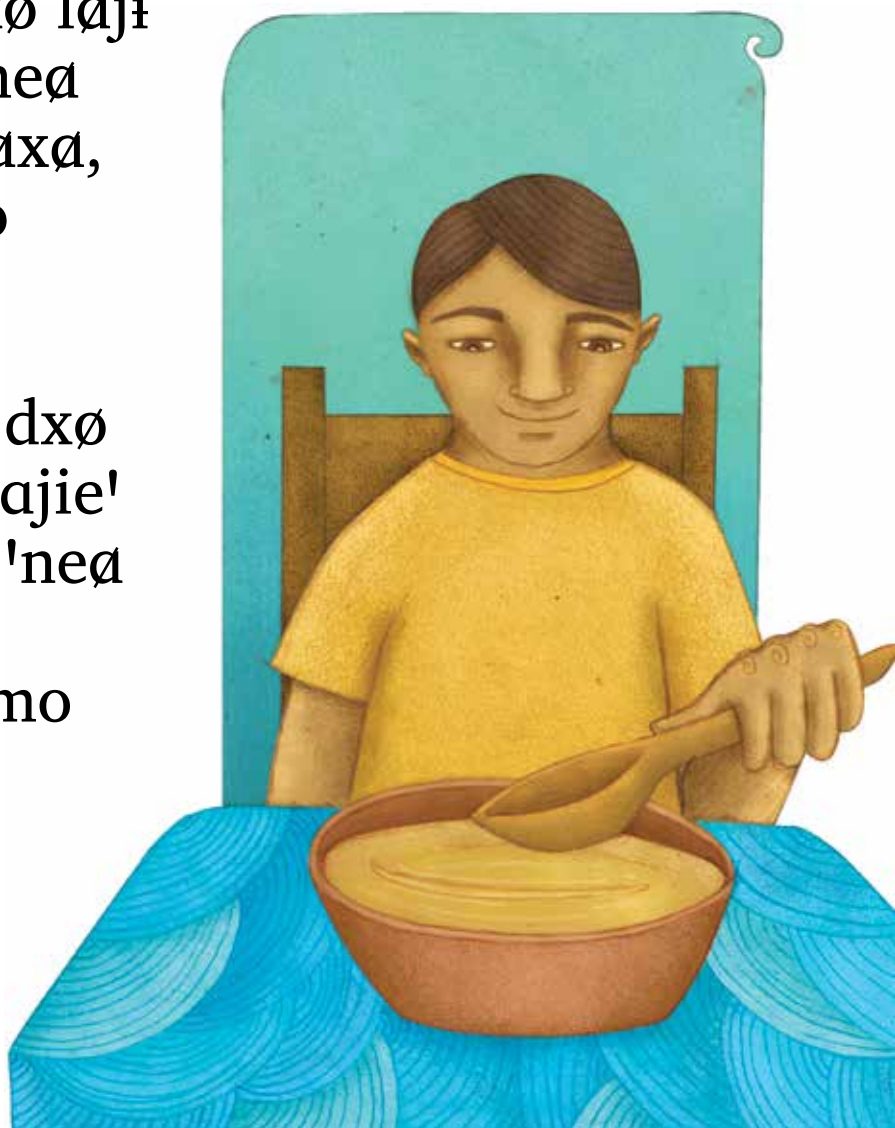
Guoo 'mo

Dxø ki rikoona guoo 'mo ləki guoo ñií' o guoo xəə a sə'nee.

Dxøki guoo 'mo ki' saso' ki ñoo mo, xə kiana ajie' á 'nə' jñii əriləna, ajie' saya 'uomiritëəna.

Dsa jie' fuii bii dxø ləji əxəkiana jə əjö 'neə rijməəna kii ləji əxə, ki dsa jie' fuii koo guoo 'mo.

'Na rijməna kii o dxø ləneə təneəna ki ajie' 'neə əjia' wa dsa 'neə rijməə dxø, rikua jmaanata' guoo 'mo əxə kiana.

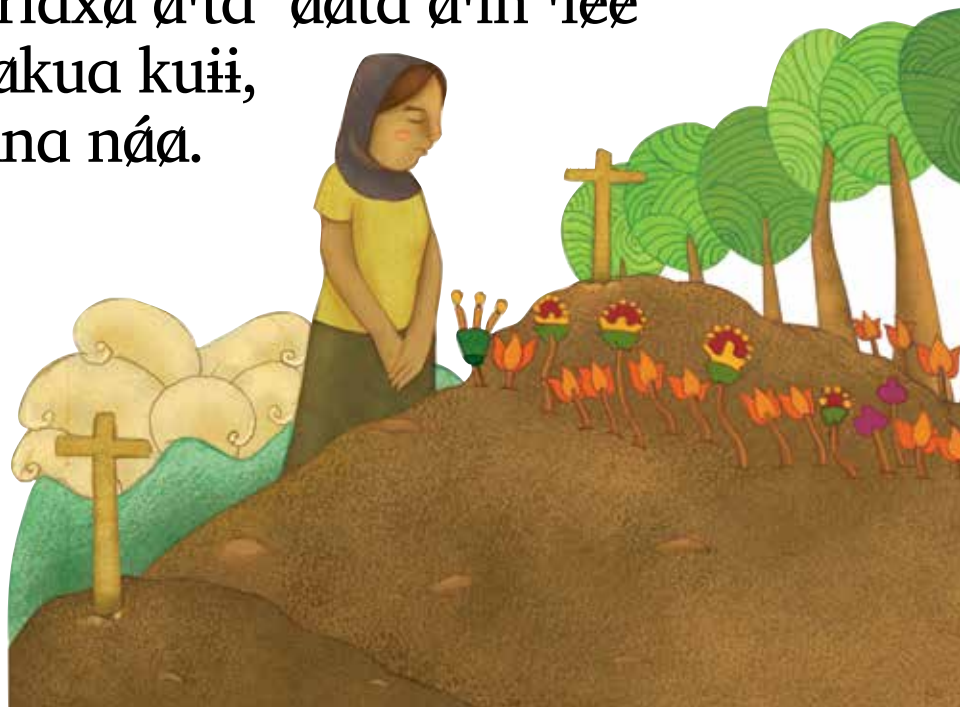

Mifə' kie 'læ

Fuii kiaa jmoota mifə' kie' 'læ, jan see' lãñø'
arite ya mifə kie 'læ sa ëë ñi 'moó sun øø
kia', dxə' uo, afata kui jə'naa 'læ. Miriti
jmií gie giee' see' jësate gian see' kia' jmií
köö see' gie giaá læ jmətəeta læji ə 'nə mifə,
ləjəin dsa jmoo ëë 'læ pii jmií la, dxə læji
miki migo, mijëë miroo, jie' ki jmií tüü' dxəta
máə ki 'læ bein wa ján ta, dxə'ta læji a'lə
mijan migii la.

Ta dsa tá kian guo jmoo ëë ñiguoo nakaä
jmií əfə kuijə'naa 'læ, dsa i tə'guoo sangən
jə fuii ə' kilə köö 'ñiø kiee' dsa; kië'ta
miñi'guoo pii, miridxə ə'ta əata ə'in 'læ
nanə' ëë, küüta lakua kuii,
mi' mo læji kiee əna náə.

Ləne jmoo lakää
la, ta' dsajøø jøø
lakää jəə, jmií
'nə sadxə mifə
kie' læ.

Lə neə rili midein

Ləji ə'nə:

1. Mi'noo'mo mi'kafi 12 cm.
2. Kamiñ miñi too pii.
3. Boo'.
4. Ñi' əbo'ta.

Ləneə rili:

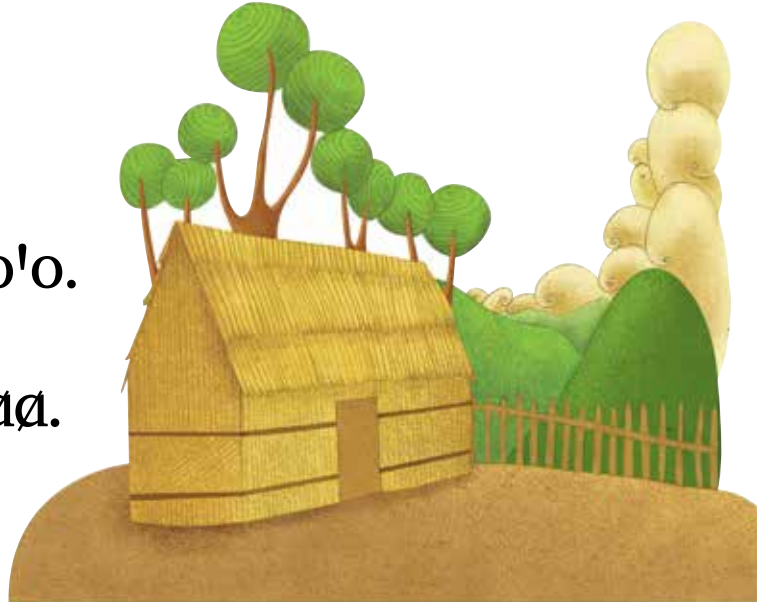
1. Xë 'noo 'mo lañixi, too' dsoo nalan yøø kuili xø.
2. Too' kapii yøø kuili' koo mijöö pii rikøa jë riyaa fiñi.
3. Jeë 'noo 'mo too' kiee ləjie kian í köö cm 'nee, too' ləгаа kui kəatii 'nee dxə'a jë riyä' ñi.
4. Too' dxø kuili'tii jë ri'jmaan, əkie' lə too' ki dxø lə nalaan ləгаа 'ñii midein.
5. Tøn guo' miñitoó, tēē mi yøø' midein, bo' kia' ñi' əbo'ta kui oo mi ian.

Lanea rijmaa 'ñiø mæə pii

Ləji ə'nə :

1. Kiø' 'mo xə.
2. Jñøø dse.
3. Tüü' 'ñieloo uo'o.
4. Kiø' dxəá, təə.
5. Gie'gie' læə mæə.
6. Jo'mo.
7. Wñ.

Ləneə rijmaa:

1. Kie' i' jə rijmaa mi'ñiø.
2. Yøø jñøø too jəri tə' dse, kiee 'moxə jörimaa xiraa kəə.
3. Xí dse tøø guo too dse'.
4. Xí dxəə kiee 'mo na án ñi' dxə'ə.
5. Kiee 'mo anajie ə xii təá anakie' kia' 'mo xə'.
6. Pə' 'moo əmi' ki' jötu pə' uo'o 'ñio'o kia' wñ, 'ñio'o mæə.
7. Tëe kiøø oo' natä kia 'mo 'ñiø kəaje rili je'ñiø, tëe jö 'mo ə rili oo'.

Dsa i jmaø ta jenuu

Løkaä fuii pii, ta' dsa jmoota jenuu jñita tē
ø mijüü' axøbøin dxø tēlæ læ 'uokieta. Xan
dsa i jñi ñi'jmi'sää' ø'nø kaji katöö læjisun
tæø øsa i ë' mo jö jmø.

Ñi'jmi'sää' ka'nøø ta'
køkø na'ñiø'ø kii gie
kuu, økie' læ sa'nee kē
tüü'løgie' mii ø kii tüü'
løgie' dse gieé 'ñie kuu.
Xan i 'nee kē köö lire
kia' kē köö jñe.

Bii fæø dsa jñi'
ñi'jmi'sää' ajie' sa'nee
dxø kadxætæ sayaa,
köki ajie' risa'nee kii
øjö ajie' á' sabøin dxø
ta kiee ñi'jmi'sää.

'Ngo

'Ngo xan jenuu lein roo' ixə kiø t̥e̥, ajie'
køe kuu, xə j̃niø jö ləgaə jmĩ ngu kiee'
natə ẽ yøø saləxan ñø kiee xəə.

Jməə san ki kuu' kuĩ kiee dsa.

Dsa ää 'ngo ləsajëë kuu' kuĩ kiee, t̥ä
jməə mĩ' kian mo əə, bĩ jmə ngu kiee
'ngo nale jmĩ üü əə dsa.

'Ngo ján ləkää ñø küü ko bəə.

Jmoo ta baa

Mi'xan ta'dsa øfo' jmætein taxiï tē ø'köö
ørite'nø kie' miribein, rilon kaii lækua juú
kiee baa.

Ta'xii kajmætein rijmoo baa ki lækää mijö
axø læji øriko' rijmø, ki ø fii wa lækää fuii
jëxø' koki a'xø kuú.

Ta'xii kakie' 'mo'o 'mojæø üuta dxø'ta'
kuile kiø' jö jmæata miñii pii øtii jötu tä'ä'
ü' kia tē' fii 'mo'o pii jæø mi'ñii.

Jmoota 'noo 'ñii jmæø ta' kia'
sali baa ødxø ridxøata'
dxita lækakieta
læø øjie' á 'neø
kuu mijo' nanø a
imaxan ijmæø baa
øloo wata, øjie'
maleinta ødxø
rijmoota.

Ta' xiipii

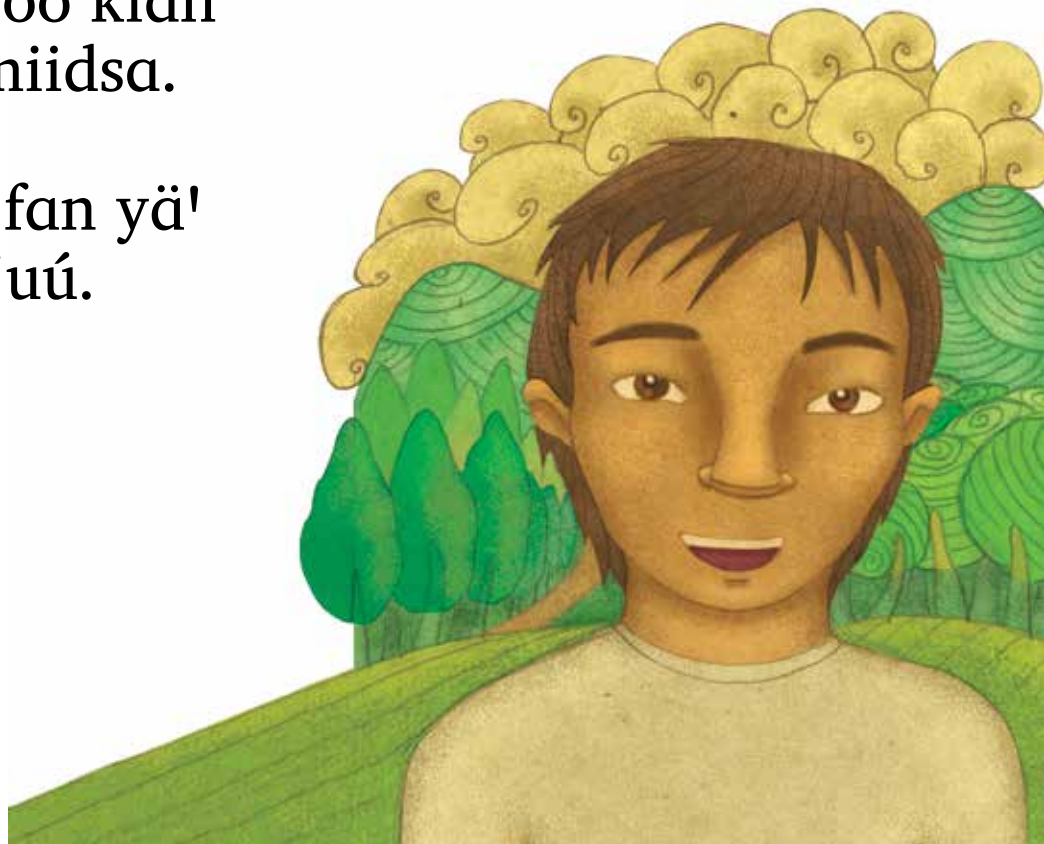
Jmæə nadxi əta' xiipii rikæə rilø jujmii kíee
kia' juu ñii.

Jötənøø' læji əfə jia'dsa, jö rijuu risalin ə
oo'.

'Ñə ñi' læji tüü' juú jö rijëë juú kie' dsa
ajie' nø' o ajie' kæə rilø juñii.

Àkie'lə yä' kæə rijmæə juú kíee' jölə
ajie'ritə' rigøe' jö risalin kíee' lænə
rijmætein xi yoö kian
mirilin xəá jmiidsa.

Lənə neə əjö fan yä'
kuii læji tüü' juú.

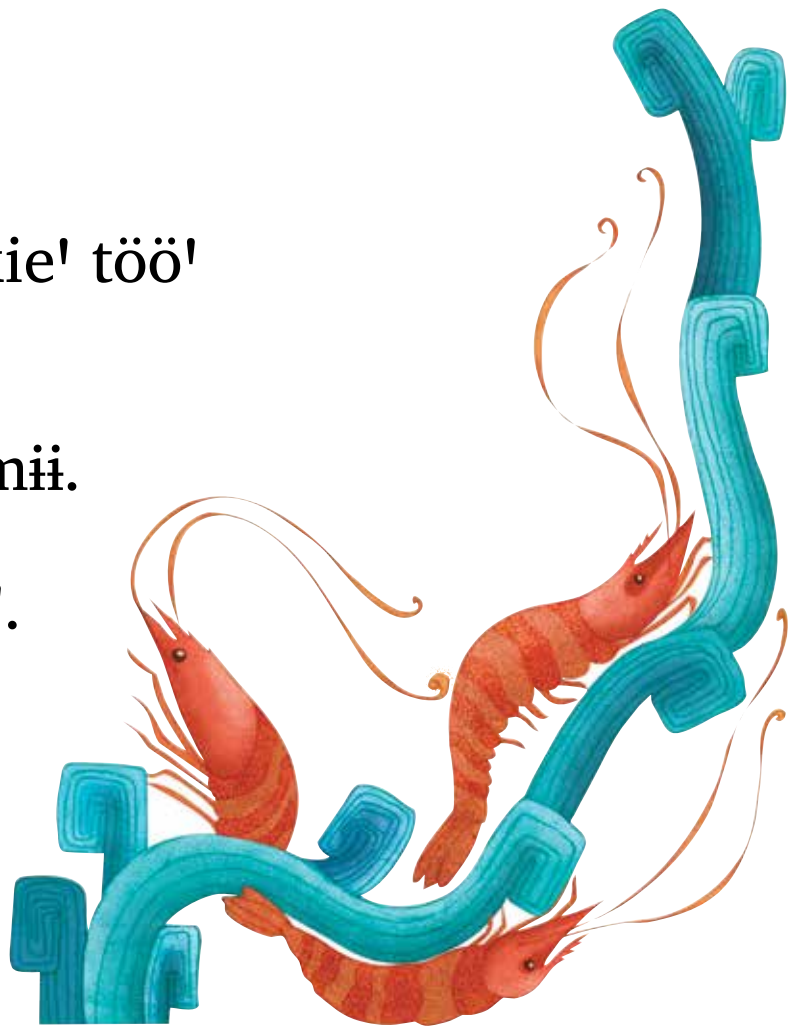
Töö'

Ləneə rijməna jmii kie' töö'
Ləji ə'nə:

1. Gian töö' ixan ë' jmii.
2. Katü mii mili jmii.
3. Kañii məjə kie töö'.
4. Kasen ñi'jmi'sää.
5. Kiø' mii mi'üü.
6. Kapii fiñi.

Ləneə rijmaa:

1. Uə mili jmii uü töö' jö tədseji ka'noo miñi jmii, miñi nuun kalə kuijō.
2. Tə toö ë' jmii najō, xø' mijjmii tə' ë'.
3. 'Nuu miüü, ñi'jmi'sää kia' kapii fiñi tə' ë'.
4. Teə nii məjə kie' töö'.
5. Jə' köö oora jokuĩ kiee, tá jö ki'.

Ta' miñ' jmoo yetəə

Ta' miñ' jmoo yetəə ələə ə tii, əxə' miñi' ə
ləə wa miritoota, ə yøø wa ləsali, yetəə xə
miñi' ko'ta lə jmoota' 'i tii kia' 'i nakiöö.

Xə' yetəə fi' ə 'mi' ki la' yetəə xə miñi',
ako'ta ləkua jmoota' 'i 'mi'i.

Yetəə nalə kia' tøø guoo tøø kuú, nakuu
naí, sajnoo ləkoo 'i, dxəta' salə kiøø dxəə
lədxii iee.

Ləkua əjie' dxø
yetəə sañi' lə
sakiöö yä' riyaa ko'
jö rili' ko' jie'.

Jle

Å 'nə ləkua rili jle:

1. Köö 'noo 'mojə bæə kəa' 50 cm.
2. Köö boo'.

Ləneə rili:

1. Too' dsoo 'noo 'mojə bæə kuili tá.
2. Too' jie' lə jë bean kuili tá, kəa kapii xø'ø too' jiə' ləñø' kuili ëë'.
3. Köö yøø 'noo 'mo kəa gie' cm ləkøee, tøn kafì kuikəa tii jë rixëna jle. Mi ian jle.

Jnii

Lakää joo jie'lə kie'noo əridxəna Mo'kuöö
sun jmií na öö nəjnə nata'ə.

Jnii, fa'na ləkua dsoo'na lə sa nөө ki a
lə maəjnə fi, lə miguo' dsa ükie' əna öö
najnə fi, kataə kajun fuəə dsa ə kaki'
'mosalə.

Əkie' bii fa'na ləkua ə dsa i koo 'mosalə
onfi kalədxí.

Sun jmií kilə köö jěñi lə lanə ləkua'a fi
bəə əsatə Mo'kuöö, gii' tən wa lakää fi.

Ta jenuu

Ta'dsa Mo'kuöö ajie' ma'nəə rijmoo ta jenuu ləneə jmoo mijəə, ajñita mijñøø miüü, mikuii, ki ajie' sabəin dxø. Ki ta kie'ta ajie' saləxə dxø bii xan roo' iyaa ləji əsajñi'.

Nanə ajie' ma'dxø 'uomidso oó, ajie' mari' ii miə ədxø tē mi pii wa saləxə. Tənangən jmoota axə jñii ki tē sata' sagøe wata kiee, bii kafi' sati'.

Əjö ta'dsa xə xí'i kiee ləneə mifan xən əjö ləin ajie' jməə nadxi ərijñi miüü kia' mikuii ki əsakuu sali.

Ö' wíí

Ləkää mijəə fuii Mo'kuöö ta' dsa nəə mii
köö kíee' rifəna. Xə jman fi tii ə ngita
ləkää fuii pii ləkää koó, jmoo ta jenuu
salə xə ləji ə'nə kíee'.

Ləkää fi jē ngita sangən ta jmíi bəə xan
see' əbii saləbəə jmíi ajie' ma'ri ngənta,
əjö kasen ərijmoo köö ö' kia' wíí la'nee
əxə' ləkää kuöömo'.

Əjö kilə jan dsa fuii ñikie kanalən wíí
əkajmoo ö' ləköö 'i, kaxíta 'noo 'mo
bəə ka oota' ləji tüü' 'mö'ö jmíi
kajmota na'án ə' jmíi,
kata'a uü wíí kalə köö 'i
bəə fi jö kangita, nanə
xə kíee fuii jəko'ta
ö'wíí.

Miroo

Ajie' dxø rijëna miroo ki
satæna dsoo.

Ta'dsa i ji miroo satæ dsoo
kiee' jë sauoo dxitæ' ki' bii
sakian ñi.

Ajie' a køe migii kiese' dsa i bii
ji' miroo.

Dsa i ji miroo bii kalædxi sa'uaa
lækua ængi sajë amaxæ' dxitæ' jë
sa'laa mirijë' ko' miroo.

Æjö yä' rixæ xi'i æ ajie' dxø
rijëna roo kuu ækiena miroo
dxø rikiena æ dxø rikina.

Jëë

Fuii kiaə ta' dsa jmoo jëë jë'riguəta,
jmoota kia' joo 'mojə əkakiəta jenuu,
kiəta 'nəo 'mo too'ta sali joo'mo dxəta
jəə iee kuile kiöö, yəəta kiö' too 'uo
xi'ita xə'ə kieeta 'nəo 'mo kiöö na'an
kieeta joo'mojə, jota jmoo kia' 'mii ñi,
alə 'neə kuú ərijmoo jëë ki təxəwa 'mo
ləkää kuöö'mo.

Uo í kiö'

Lækää jie'lə uoo lə' fuii majë' xə köö
mifuii pii əxii 'uo í kiö' mifuii pii jö xan
köö kiö' 'ñie' 'ñiø jëneə dsa, 'ñiø kieeta
nalə kia' jmanle ləji əxa jenuu ləkua məə
jo'mojə kia' wii.

Əkielə' waneə mi'ñiø jëfə ñø'ñi'. Ta'dsa
fuii pii 'uo í kiö' jmoo ta jenuu. Nanə
amaxə fuii 'uo í kiö' ki kakun kia' fuii
Madxəə, kanəəta kaguo'ta xø'ø fi bəə.
Jëneə jmiif nanə.

Notas

44

Notas

Ji ʔari' ein

46

Notas

48

Invita a conocer diferentes personas, lugares, culturas a través de una variedad de textos, con la intención de que descubras las diferentes cosas sólo con el hecho de leer.

Jaa ji ari'eiŋ la, tää' 'nø fi
akuiri kuiinu dsa, fuii, tɛ'i
kiee' dsa jaa kilə köönea juú,
a'naana akuirijmaa akuile
kuiin kinu ləri'eiŋ.

DISTRIBUCIÓN GRATUITA

Atɛ'xa

Este programa es público, ajeno a cualquier partido político. Queda prohibido su uso para fines distintos a los establecidos en el programa.

jujmii • chinanteco del Sureste Medio • jujmi • chinanteco del Sureste Medio • jujmii